

การสร้างสันติวัฒนธรรมในครอบครัวไทย โดยใช้นิทานชาดก*

วิไลนา โมพัตตามไท

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ๑) ศึกษาเนื้อหาเรื่องเล่านิทานชาดก ๒) ศึกษาผลของการใช้นิทานชาดกในการสร้างสันติวัฒนธรรมในครอบครัวไทย ๓) ศึกษาปัญหาในการสร้างสันติวัฒนธรรม ผ่านการเล่านิทานชาดก

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวน ๒๐ ครอบครัว โดยเป็นการเลือกแบบเจาะจง ส่วนนิทานชาดกที่ใช้นั้นได้คัดเลือกเรื่องเล่าชาดกที่เข้าข่ายเป็นนิทานสร้างสันติวัฒนธรรมจากชาดกในพระไตรปิฎก ๕๔๗ ชาดก โดยเน้นโครงสร้างเนื้อหา แก่นของเรื่องสร้างสันติวัฒนธรรม ด้านความมีน้ำใจแบ่งปันผู้อื่น แบบจิตอาสาไม่หวังผลตอบแทน ด้านความอดทนต่อความทุกข์ให้โกรธ โมโห ด้านการรู้ระงับความโกรธและโมโหของตนเอง ด้านการให้อภัยต่อคนและสัตว์ที่ทำให้เราเดือดร้อนทั้งต่ออารมณ์ความรู้สึกของการกระทำที่ทำให้เจ็บปวด ด้านการให้เกียรติเคารพต่อกัน เครื่องมือใช้ในการวิจัยได้แก่ นิทานชาดก แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า ๑) เรื่องเล่าชาดก ๕๔๗ เรื่อง มีเนื้อหาเข้าข่ายการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม จำนวน ๒๐ เรื่อง ๒) ผลของการใช้นิทานชาดกส่งผลให้ครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมากขึ้น กล่าวคือ ทำให้สมาชิกในครอบครัว เมื่อเกิดความขัดแย้งกัน ก็รู้จักการให้อภัยกันมากขึ้น มีความเคารพซึ่งกันและกันมากขึ้น ระหว่างคนต่างรุ่นและรุ่นเดียวกัน อีกทั้งทำให้สมาชิกในครอบครัวไม่แสดงอาการโกรธโมโหและลดความรุนแรง เมื่อเกิดข้อขัดแย้งหรือเกิดปัญหาภายในครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีความรักความห่วงใยกันมากขึ้น ก่อให้เกิดการสร้างสันติวัฒนธรรมในครอบครัว ๓) ปัญหาที่พบในการสร้างสันติวัฒนธรรม ผ่านนิทานชาดก คือประการแรก ในบางครอบครัวยังมีสมาชิกในครอบครัวที่อ่านหนังสือไม่ออก ประการที่สอง กลุ่มตัวอย่างบางส่วนไม่สนใจอย่างจริงจังในการเล่านิทานให้ครอบครัวฟัง ประการที่สาม ครอบครัวส่วนใหญ่ไม่เคยเล่านิทานให้ลูก หลานฟัง ประการที่สี่ ผู้เล่านิทานยังไม่สามารถเล่านิทานให้น่าสนใจได้

คำสำคัญ : นิทานชาดก, สันติวัฒนธรรม, ครอบครัวไทย

* วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วีรบุรินทร์

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สราวุธ ยะกะกร

Building a Culture of Peace in Thai Families Using Jataka Tales

Winchana Mopattamthai

Abstract

The purpose of this research is to 1) study and analyze the Jataka Tales, 2) study the use of Jataka Tales in building a culture of peace in Thai families, and 3) study problems related to promoting a culture of peace through the use of the Jataka Tales.

The research methodology employed was Action Research with 20 participating families chosen intentionally. The Jataka tales used were stories with contents and morals that promote a culture of peace, selected from the 547 Jataka tales in the Tripitaka. These selected tales emphasize generosity of spirit without expecting reciprocity, tolerance towards provocations and control of one's own anger, capacity for forgiveness towards those who have caused us pain, and respect for the dignity of all people. The research instruments used were Jataka tales, interview forms, and observation forms. The descriptive analysis method was used in the analysis of data.

The research finds that (1) Of the 547 Jataka Tales, 20 tales have contents that help promote a culture of peace. (2) The use of these Jataka Tales results in significant changes in family relationships. In particular, in situations of conflict, family members are more willing to forgive each other, show increased mutual respect for each other both inter- and intra-generationally, and are more able to control their anger, thereby reducing the potential for violence in problematic situations, leading to an increased expression of love and care towards one another and a culture of peace within the families. (3) Problems relating to the use of Jataka Tales to promote a culture of peace include the facts that, firstly, some family members were not literate; secondly, some members of the test groups were not seriously interested in telling stories to their family members; thirdly, most families never tell stories to their children or grand-children; and fourthly, the story-tellers have yet to develop story-telling skills that would capture the attention of their audience.

Keywords : Culture of peace, Thai families, Jataka Tales